

PROCEDURA

**POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU STWIERDZENIA
ZAGROŻENIA ŻYCIA DZIECKA, WOBEC
KTÓREGO STOSOWANA JEST PRZEMOC
W RODZINIE LUB MAJĄ MIEJSCE
ZACHOWANIA AGRESYWNE**

Procedura obowiązuje w PRZEDSZKOLU NR 104

„NA MISIOWEJ POLANIE”

We Wrocławiu

Podstawa prawna: Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.), Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245), Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88 poz. 553 ze zm.).

I. Cel procedury

Zapewnienie spełnienia wymagań określonych przepisami w sytuacji podejrzenia zagrożenia życia dziecka, wobec którego jest stosowana przemoc w rodzinie lub które ma kontakt z zachowaniami agresywnymi.

II. Zakres procedury

Procedura określa odpowiedzialność przedszkola jako instytucji oraz sposoby reagowania i zakres podejmowanych działań w ramach procedury „Niebieskiej Karty” w sytuacji zagrożenia życia dziecka.

III. Uczestnicy postępowania – zakres odpowiedzialności

1. Rodzice (opiekunowie prawni): w przypadku podejrzenia stosowania w rodzinie przemocy wobec dziecka czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, zwane dalej działaniami, przeprowadza się w obecności rodzica (opiekuna prawnego).
2. Nauczyciele (w tym specjaliści): na nauczycielach przedszkola pracujących z dziećmi spoczywa szczególny obowiązek reagowania na wszelkie przypadki zagrożenia życia dziecka, wobec którego jest stosowana przemoc w rodzinie.

IV. Opis procedury

1. Zadania i rola przedszkola w świetle obowiązujących przepisów

- a) w sytuacjach drastycznych, jak przemoc wobec dziecka, wykorzystanie seksualne, rażące naruszenie prawa, zagrożenie dla życia i zdrowia dziecka, prawo nie pozwala na bierność i obliguje do działania w związku z subiektywną oceną sytuacji; stosowne przepisy stanowią o tzw. społecznym bądź prawnym obowiązku powiadomienia; każdy, komu znane jest zdarzenie zagrażające dobru dziecka lub działanie rodziców na jego szkodę, jest zobowiązany powiadomić o tym sąd,

- b)** obowiązek ten spoczywa na urzędach administracji publicznej (urząd miejski, urząd stanu cywilnego) organach (policja, prokuratura), sądach, placówkach oświatowych i instytucjach zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie, które otrzymały taką informację w związku ze swoją działalnością,
- c)** na pracownikach instytucji publicznych i niepublicznych pracujących z dziećmi spoczywa szczególny obowiązek reagowania na wszelkie przypadki zagrożenia dziecka bądź zagrożenia innych ze strony dzieci,
- d)** wszczęcie procedury „Niebieska Karta” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia o stosowaniu przemocy wobec dziecka lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie; wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie np. dyrektora przedszkola, nauczyciela, w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- e)** wzór formularza „Niebieska Karta – A” stanowi załącznik nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”
- f)** w przypadku braku możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A” z uwagi na nieobecność osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, ze względu na stan jej zdrowia lub zagrożenie jej życia lub zdrowia, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” następuje niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej jego wypełnienie; w przypadku gdy nawiązanie bezpośredniego kontaktu z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest niemożliwe, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” następuje bez udziału tej osoby,
- g)** wszczynając procedurę, podejmuje się działania interwencyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- h)** w przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, zwane dalej działaniami, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego,
- i)** jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka, są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej

osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, zwanej dalej osobą najbliższą,

- j)** działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone w miarę możliwości w obecności psychologa,
- k)** po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie przekazuje się formularz „Niebieska Karta – B”,
- l)** wzór formularza „Niebieska Karta – B” stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia,
- m)** formularza „Niebieska Karta – B” nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie,
- n)** przekazanie oryginału wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A” do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego następuje niezwłocznie, nie później niż w ciągu siedmiu dni od dnia wszczęcia procedury. Jeśli formularz ma zostać przekazany na określony adres pocztą, niezbędne jest potwierdzenie odbioru,
- o)** kopię wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A” pozostawia się u wszczynającego procedurę,
- p)** w ramach procedury przedstawiciel oświaty:
  - podejmuje działania, o których mowa w rozporządzeniu, tj. udziela kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
  - organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
  - może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje je o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i wzięcia udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
  - diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności dzieci,
  - udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach uzyskania pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodziny, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje

i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,

- q) występowanie pojedynczego objawu nie jest dowodem na to, że dziecko jest krzywdzone; jeśli jednak objawy się powtarzają bądź kilka występuje jednocześnie, możliwe, że mamy do czynienia z przemocą,
- r) wszystkie czynności podejmowane przez przedstawiciela oświaty w ramach procedury są dokumentowane; dokumentacja może być przekazana organom ścigania prowadzącym postępowanie przygotowawcze.

2. Zawiadomienie organów ścigania

- a) obowiązek taki powstaje z chwilą podjęcia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa przemocy wobec dziecka; należy o zdarzeniu zawiadomić policję lub sąd rodzinny właściwy według miejsca zamieszkania dziecka,
- b) przedszkole jako podmiot zawiadamiający o popełnieniu przestępstwa jest informowane przez organa ścigania o wszczęciu i zakończeniu zainicjowanego postępowania.

3. Podstawowe informacje dla nauczyciela: jak rozpoznać, czy dziecko w rodzinie jest krzywdzone

Charakterystyka dziecka krzywdzonego

Fizyczne symptomy krzywdzenia to ślady na ciele dziecka powstałe głównie w wyniku przemocy fizycznej, seksualnej oraz zaniedbywania. Często trudne jest ustalenie, czy uraz jest wynikiem wypadku, czy efektem maltretowania. Wymaga to pogłębionej wiedzy, dodatkowych badań, a często także rozmów z dzieckiem. Ślady, które powinny budzić niepokój:

- siniaki na ciele dziecka (szczególnie na plecach, ramionach i udach) na różnym etapie gojenia, duże otarcia naskórka,
- specyficzne ślady na skórze przypominające blizny po ospie, a będące pozostałościami po parzeniu dziecka papierosem,
- naderwane małżowiny uszne, tzw. uszy zapaśnika (zniekształcone małżowiny od uderzania dziecka w uszy),
- pozbawione włosów miejsca na głowie,
- złamania palców dłoni,
- wylewy krwawe do gałek ocznych,
- odparzenia na skórze wynikające z zaniedbań higienicznych,
- niezaopatrzone rany,
- ślady ugryzień przez człowieka, ślady duszenia, krępowania,
- oparzenia rękawiczkowo-skarpetkowe oraz zlokalizowane na pośladkach i w dolnej części pleców.

Objawy psychosomatyczne krzywdzenia.

U dzieci krzywdzonych mogą pojawić się objawy psychosomatyczne, np.: bóle brzucha, bóle głowy, omdlenia, duszności, egzemy, biegunki. Charakterystycznym symptomem występującym u dzieci krzywdzonych są tzw. bóle wędrujące, najbardziej podobne w opisie do bólów fantomowych, a często rozpoznawane jako hipochondria lub rodzaj manipulacji stosowanej przez dziecko w niekomfortowych dla niego sytuacjach. Można je interpretować jako efekt tego, że dziecko gromadzi w sobie ból, którego doznaje w trakcie maltretowania, a którego nie może ujawnić wobec oprawcy. A nawet, jeśli go ujawnia, to nie znajduje pociechy u najbliższych. Dolegliwości są przez dziecko realnie odczuwane, mają charakter falowy i mogą zmieniać umiejscowienie. Bóle wędrujące są specyficznym objawem krzywdzenia. Należy je odróżnić od bólów napięciowych związanych z wysokim poziomem lęku.

Formy przemocy wobec dziecka.

Przemoc fizyczna: wszelkie celowe, intencjonalne działania wobec dziecka powodujące urazy na jego ciele np.: bicie, szarpanie, popychanie, rzucanie przedmiotami, itp.

Krzywdzenie psychiczne: upokarzanie, odrzucanie, izolowanie, ignorowanie, wyszydzanie, krytykowanie, terroryzowanie, zmuszanie do wysiłku przekraczającego jego możliwości, zastraszanie, grożenie dziecku. Dziecko doznające takiej przemocy zachowuje się nieadekwatnie do wieku, wykazuje zaburzenia jedzenia (niedojadanie, nadmierne objadanie się, wymioty), okalecza się, ma problemy ze snem i koszmary, odczuwa strach przed zaśnięciem.

Wykorzystywanie seksualne: dziecko wykorzystywane seksualnie jest nadmiernie rozbudzone, dużo mówi o seksie, unika kontaktu z dorosłymi, opisuje zachowanie osoby dorosłej wskazujące na to, że ta próbowała je uwieść. Dziecko takie jest przygnębione, wycofane, ma problemy z koncentracją uwagi, zaczyna zachowywać się agresywnie, ma trudności w relacjach z rówieśnikami, odmawia przebijania się w towarzystwie innych. Ma także problemy ze snem, przejawia dolegliwości bólowe intymnych części ciała, a także głowy i brzucha. Zdradza trudności np. z siedzeniem, chodzeniem, oddawaniem moczu, kału, ma częste infekcje dróg moczowo – płciowych, widoczne siniaki na klatce piersiowej, pośladkach, podbrzuszu, udach oraz otarcia, zaczerwienienia, stany zapalne skóry, a także krwawienia. Sygnałem ostrzegawczym jest również zbytnia erotyzacja dziecka oraz odgrywana przemoc seksualna, np. na lalkach, zabawkach.

Zaniedbania bytowe, wychowawcze: zauważalne objawy fizyczne u dziecka to w szczególności bardzo niska higiena osobista (dziecko jest brudne, brzydko pachnie, widać ślady licznych ukąszeń, świerzb), niski wzrost, małogłowie. Dziecko takie jest głodne, często choruje, jest zmęczone,

apatyczne. Zauważalne objawy rozwojowe to: opóźniony rozwój mowy, ograniczony zakres uwagi, niedojrzałość społeczno – emocjonalna, zaburzenia procesów poznawczych i zdolności uczenia się, natomiast zachowania to: nadmierna pobudliwość, agresja, impulsywność, zaburzenia nerwicowe.

4. Czynności postępowania nauczyciela w sytuacji stwierdzenia zagrożenia życia dziecka, wobec którego stosowania jest przemoc lub zachowania agresywne:

a) uzyskanie informacji lub przypuszczenie o stosowaniu przemocy wobec dziecka

- gdy nauczyciel jest świadkiem przemocy (np. na terenie lub w okolicy przedszkola), musi interweniować; dziecku należy zapewnić bezpieczeństwo – trzeba go odseparować od sprawcy przemocy. Jeśli tego wymaga sytuacja, dziecku udziela się pomocy przedmedycznej, ewentualnie wzywa się pogotowie i policję,
- jeśli dziecko samo sygnalizuje, że jest krzywdzone, lub nauczyciel ma podejrzenia w tym zakresie, dokonuje wnikliwej obserwacji dziecka, przeprowadza rozmowę z dzieckiem, sporządza notatkę o zdarzeniu lub z przebiegu rozmowy (o ile to możliwe bezpośrednio po zdarzeniu lub rozmowie),

b) powiadomienie dyrektora o zdarzeniu

o podejrzeniu stosowania przemocy wobec dziecka należy poinformować dyrektora, gdyż to on odpowiada za jakość pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej przedszkola; obowiązkiem dyrektora jest także udzielanie wsparcia nauczycielom w realizacji ich zadań. Dodatkowym wsparciem dla nauczyciela w trudnej dla niego sytuacji może być, na tym etapie postępowania, zaangażowanie innych osób, takich jak np. psycholog. Nauczyciel, który powiadamia dyrektora o zaistniałej sytuacji sporządza notatkę – dwie kopie jedną przekazuje dyrektorowi placówki, drugą pozostawia w swoim archiwum,

c) zaproszenie rodzica (opiekuna prawnego) do przedszkola przez dyrektora:

w rozmowie (bezpośredniej lub telefonicznej) z rodzicem (opiekunem prawnym) trzeba poinformować o celu spotkania, np. wskazać, że dziecko zachowuje się niepokojąco, zgłasza trudności, dlatego zachodzi konieczność spotkania i rozmowy; termin spotkania warto ustalić w czasie pobytu dziecka w przedszkolu, by w trakcie wstępnej rozmowy miało ono zapewnioną opiekę i nie było narażone na dodatkowy stres związany z tym, że coś się dzieje z jego powodu,

d) uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty”

w przypadku, gdy nadal sytuacja nie ulega rozwiązaniu i istnieje uzasadnione podejrzenie o zaistnienie przemocy w rodzinie należy uruchomić Procedurę Niebieskiej Karty.

Procedura wchodzi w życie zarządzeniem dyrektora.

